

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАДЗЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 3 (1422)

Субота, 9 студзеня 1960 года

Цана 40 кап.

У пошуках новых форм

Уся дзейнасць Драгічынскага раённага Дома культуры падпарадкавана адной мэце—арганізаваць культурны аддзячак працоўных, дапамагчы ім у вялікай барацьбе за ажыццяўленне планаў сямігадкі. У РДК стала традыцыйна правядзенне тэматычных вечароў.

Арганізавана праходзіць «Вечары пераклічак палюбоўчых брыгад», якія калектыву раённага Дома культуры арганізуе непасрэдна ў калгасах. Мета гэтых «пераклічак»—вылучэнне і прапаганда вопыту перадавоў сельскагаспадарчай вытворчасці.

Цяпер рыхтуецца чарговы «Вечар медыцынскага работніка».

У спецыяльна створаным цэнтры новай вестыкі, створаным самадзейнага тэатра. Яго калектыв ажыццяўляе на сцэне РДК паставоўку спектакля—вадзільнага «Капітан у астаўцы» А. Сімукова.

А. АНДРУШКЕВІЧ.
Брэсцкая вобласць.

Прапаганда ведаў

Раніцай па ўсіх цэхах завода «Стромашына» прайшлі агітары.

Сёння ў час абедзеннага перапынку ў механізаваным цэху будзе вылучаны першы нумар вуснага часопіса «Хачу ўсё ведаць». Праходзіць, калі ласка, запрашаныя.

У абедзены перапынак рабочыя започылі праправае паміжнікам механізаванага цэха.

Нумар часопіса склаўся з трох раздзелаў. Першы—асвятляе асноўныя заданні сямігадовага плана. Другі раздзел быў прысвечаны культурнаму будаўніцтву ў Магілёве, трэці—апаздывае пра дасягненні савецкай навуцы ў заваяванні касмічнай прасторы.

Рабочыя слухалі ўважліва. Было задана многа пытанняў. Выказалася жададанне, каб часопіс выпускаўся часцей і быў больш разнастайным па тэматыцы.

Вусны часопіс «Хачу ўсё ведаць» стаў набываць у Магілёве ўсё большую папулярнасць. Цяпер ён выпускаецца на швейнай фабрыцы, на металургічным заводзе і іншых прадпрыемствах.

Створана агульнараёндская рэдакцыя вуснага часопіса «Хачу ўсё ведаць». Тэматыка часопіса пашыраецца. У яго ўводзіцца раздзел: навіны мастацтва, новыя творы савецкіх пісьменнікаў і інш.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

У рэпертуары квартэта мелодыі беларускіх народных танцаў і песняў. На здымку: выступленне квартэта дудароў.

На заключным канцырсе сельскіх калектываў мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны вялікі поспехам карыстаўся квартэт дудароў з калгаса «10 год узначалення БССР» Дзяляўскага раёна. Самому малодшаму з удзельнікаў квартэта — Аляксандру Максімавічу Вераб'ю—65 год, а самому старэйшаму — Плілію Яфімовічу Кашко — 76 год.

НА РУБЯЖАХ СЯМІГОДКІ

АГАФ'Ю ЯМЕНАВУ запрасілі на раённую нараду перадавоў. Пацуюшы готую навіну, калгасніца здзіўлялася:

— Яшчэ чаго не хапала?! Быццам страў няма дома... Але старшыня калгаса Міхаіл Данилавіч Плотнікаў перабіў яе:

— Э, Іванаўна, дарма абуралася. Паедзем, паслухаем, можа пра нас што будзе гаварыць.

— Ат, вярнецца і раскажаце, — не згаджалася жанчына. — А мне там рабіць няма чаго.

— Паедзем, паедзем, Іванаўна. І Яўменава мусіла згадзіцца.

Шлях ад Абідзіна да Быхава недалёкі. Праз якія паўгадзіны зны ўжо былі ў раённым цэнтры. Агаф'я Іванаўна многа разоў прыязджала ў горад, але на такую нараду — першы раз. На ёй было шаўковае паліце ў гаршчыку, цёмная пуховая хустка і дарогае паліце. Калі яна вылезла з кабіны, старшыня цмокнуў губамі і, жартуючы, заўважыў:

— Ох і прыбралася ж ты. Быццам на вяселле якое.

Агаф'я Іванаўна засаромелася, а Плотнікаў ужо сур'ёзна гаварыў:

— Ну дык вось ты, Іванаўна, у Дом культуры ідзі, там нарада будзе, а я ў райком зазірну.

І ён шпарка накіраваўся да двухпярэвога мураванага будынка. Агаф'я Іванаўна пастаяла крыху (ёй чамусьці не хацелася ісці адной), а потым махнула рукою: «Не маля, не згублюся».

У Доме культуры было ўжо многа народу. Сталі жанчыны ў іярэтых хустках, мужчыны. Тут жа, у фая, іграла музыка. У вальсе кружылі хлопцы і дзяўчаты. Агаф'я Іванаўна вырашыла пайсці ў залу, але ў гэты момант да яе падыйшоў невысокага росту мужчына:

— Добры дзень, Агаф'я Іванаўна. Вячэрня прыгатавала і здзіўлена паглядзела на мужчыну.

— Што, не пазнаеце? — Нешта не прыгадваю...

— Ну, як справы? Як вашы свінні, прычыталіся да новых умоў?

Цяпер толькі Яўменава пазнала вадзільніка раённай сельгасінспекцыі Уладзіміра Мяньюка.

— Ды нічога... Спраўна ўсе, — коротка адказала калгасніца.

КАЛІ ПОБАЧ СЯБРЫ

— А чаму вы не танцуете? У нашы гадзі лямчэ... Мяньюкоў не дагаварыў. Агаф'я Іванаўна засмяялася.

— Імя з кім... Кавалера няма. А затым сур'ёзна.

— Навопшта гэтыя музыкі?! Такі час, а тут...

— Нічога, нічога, калі моладзь пагуляе. І гэта трэба. А вашы свінні жывыя будуць, дагледзяць там.

— Яно так, — неск адрозна пагадзілася Яўменава. — Ды не магу я без справы...

Паклікаў у залу Агаф'я Іванаўна думала прымістравацца ізе-небудзь заду, але калі назвалі яе прозвішча, яна аж здрыганулася: гэтак нечакана ўсё атрымалася. Яўменава ўстала і пайшла наперад, да вадзілька стала, што быў накрыты чырвоным абрусам. Яна ішла павольна, узіраючыся сабе пад ногі, а ў выштак і звінелі словы сакратара райкома:

— Запрашаю ў прэзідыум лепшую свінярку з калгаса «XVIII парт'езд» Агаф'ю Іванаўну Яўменава.

На яе, вадзілька, глядзель усе прысутныя і зайдзросці. Сарца калгасніцы поўніцца радасцю, шчасцем. Яна — лепшая свінярка. Які гонар!

Агаф'я Іванаўна ўважліва праслухала даклад. Ён ёй спадабаўся, бо быў цікавы, жывы. У ім многа гаварылася аб іх калгасе. Асабліва доўга расхвалівалі за новыя свабодна-выгульныя метады утрымання свіней. Прымяна было чужэ таксама пра свой калгас. Няхай, маўляў, ведоўце ўсе, як гаспадарыць, як працуеце ў «XVIII парт'езде»!

У прэзідыум вельмі рэзка крытыкавалі калгас імя Кубышава. Калі Агаф'я Іванаўна пачула, што там за ўвесь год адкарылі крыху больш трыццаці свіней, яе ўзяў смех.

Тут Яўменава прыгадала, што аднойчы ў газете чытала, як перадавы гаспадаркі краіны дапамагалі адстаючым. «Бяспэка атрымоўваецца» — разважала Агаф'я Іванаўна.

Побач жывым, а як чужым... Яе абрабасла сорамна за сябе, за тое, што яна смяялася. «Не смяяцца тут трэба...» — напранула сабе калгасніца.

У гэты момант да яе нахіліўся Уладзімір Мяньюкоў.

— Можна выспыцеце? — спытаў ён. — Падумаеце...

Агаф'я Іванаўна выйшла на трыбуну. Яна ніколі не выступала на такіх нарадах і крыху баляса. Пачала бытына, а потым голас як бы завываў:

— Мы, таварышы, вельмі мала ведаем пра сваіх суседзяў. Я тут слухала пра справы куйбышаўцаў. Дрэнныя яны ў іх. І вось падумала: а чаму мы спакойна глядзім на ўсе? Чаму не дапамагнем суседзям, не думаем аб тым, каб і яны добра жылі? — Яна агледзела залу і заклочыла: — Так, таварышы, нельга. Мы ж — савецкія людзі...

Агаф'я Іванаўна апладзіравала моцна, доўга, і яна падумала: «А што, і праўду сказаў...»

НА СЯДЗЕЛА заду старшыня і праз яго плячо глядзела ўперад, на заснежаную паверхню, якая ліхаманкава ляцела пад калёсы «гайка». Міхаіл Данилавіч падумала, што ён, пэўна, незадаволены выступленнем. «От пацпаўнула, — не рада ўжо была калгасніца. — Сядзела б сабе ды маўчала. Але што я дрэннае сказала?»

Яна да хрыбці прыгадала сваё выступленне. Калі яна скончыла гаварыць і пайшла на сваё месца, хтосьці з прэзідыума кінуў: «Правіліна». Ды і апладзіравалі... А гэта ўжо вядомае падтрымка. «Толькі чаму незадаволены старшыня?» — непакоіла Яўменава.

— Моцна ты, Іванаўна, сказала, — Міхаіл Данилавіч навінуўся да яе, яго твар быў задуменны.

Спраўды, жывым побач, а адзін у другога не бывае. Дрэнна так...

Міхаіл Данилавіч маўчаў, затым дадаў:

— Толькі што можна ўсё ж прыдумаць...

Вечарам у чырвоным кутку свіннафермы адбылася нарада. Агаф'я Іванаўна падрабязна раскажала пра год у раёне, пра тое, як яе пацягнула выступіць і што яна сказала. Фэкла Мяньюка, камсамолка Вера Кавалера і ўсе астатнія свіняркі ўважліва слухалі Яўменава. А тады, вадзількамі ўсім, звярнулася ўжо да іх:

— А пятер, дарагія, нешта трэба прыдумаць.

Агаф'я Іванаўна ўзіралася ў твары сярбавы і чакала. Яны не спыталіся ў прапановаў.

— Ты, значыць, сказала, што давай так нельга? — перапытала Фэкла Мяньюка.

— Правільна, — падтрымала Вера. — Мы ж не ў дванадцятм стагоддзі жывем. Таму кожны горад адгароджваўся сцяной, а цяпер бяцца няма каго. Усе ідзе ад адной мэты, значыць, і дапамагаць павінны адзін аднаму.

— Усё гэта, вярка, так, — перабіла Яўменава. — Але як мы можам дапамагчы куйбышаўцам? Вось у чым справа...

— Дапаможам. Паедзем і... дапаможам, — гарачылася Кавалера. — Давалі ж абшчэны жывы і працавалі па-камуністычнаму? Давалі. А што гэта азначае? Сам добра працуй і суседу дапамагай.

У небае ўжо зіхалелі зоркі ды месці холадна паіраў на зямлю, калі свіняркі пакідалі ферму.

Па дарозе свіняркі зайшлі ў праўленне да Міхаіла Данилавіча Плотнікава. Таму таксама спадабалася задума жыццёваду. Развітваючыся,

старшыня звярнуўся да Яўменавай:

— Ты ж, Іванаўна, глядзі, добра падрыхтуўся. Раскажы, што такое новы метад утрымання свіней, якую ён дае карысць. Наогул, ад усім раскажы...

ЗАДУМАЛАСЯ Агаф'я Іванаўна. Ёй за трыццаць, а працоўнага стажу на ферме — сем год. Вялома, яна добра разумее душу жыццёвада. Але ж нека страшнавата. Ну, вось, прыдзе яна да суседзяў і пачне раскажыць пра свае парадкі. Тыя паслухаць трохі, а потым возьмуць і размыдуцца. Каму ж невядома: што ні двор — новыя парадкі. У вас, маўляў, так, а ў нас інтакі. Ну, дык вы сабе жыццё, а мы сабе будзем гаспадарыць...

Ад гэтых дум Агаф'я Іванаўна забілася сумна. Што яна ўсё-такі сказала суседзям? Які даваць людзям, што яна, свінярка з суседняга калгаса, прыходзіла не хваліцца, а наглядзець, як яны працуюць, падказець тое-сёе... Доўга думала Яўменава, а прыдумаш што-небудзь цікавага не здолела. «От нека атрымаецца, — вырашыла яна. — Пагутарыць усё ж аб нечы».

Агаф'я Іванаўна стала перад свіняркамі і хваліцца. Ён здолела, што яны глядзель на яе з абіякаванасцю, нават са злосцю. Адзін толькі сакратар партарганізацыі калгаса Станіслаў Бонанавіч Краўцоў быў у гуморы — жартаваў, смяяўся.

Ён пазнаміў яе з усімі куйбышаўскімі свіняркамі — Улітай Сятковай, Марыяй Украінкай, Ганнай Аўсеевай і іншымі. Тут жа стаў загаліць жыццёваду Мірон Біркуоў. У яго поглядзе Агаф'я Іванаўна заўважыла палыхліваю насяпрожанаць. «Чаго ён такі? — пыталася Яўменава. — Бацка? Каго?.. От дайвілі быццам я дакараць іх прыхола».

Гутарка не дзілася. Больш усёго Агаф'я Іванаўна размаўляла з Краўцовым. Той распытаў яе пра сваё блізкае, знаёмых, запрашаў іх у госці. Свіняркі ж больш маўчалі, але Агаф'я Іванаўна хацелася вяселі з імі шырыню гутарку. З чаго толькі пачаць? Заўважыўшы, што амаль усе яны былі ў фартуку, а значыць, — адараліся ад работ, — яна ўспыхалася:

— Ой, я, пэўна, загаварыла тут усіх, а вам часу няма.

— Ды нічога... Пастаім, паслухаем, — за ўсё адказала Уліта Сяткова. — Усё роўна за поўнач тут быць.

— Чаму? — спытала Яўменава.

Свіняркі пераглынуліся. «Во, дзівачка, быццам сама не ведае, якая гэта праца свіняркі!» — гаварылі іх позіргі. Агаф'я Іванаўна чакала, што ў гаворку лічэ хто-небудзь умналіца, але ўсе чамусьці маўчалі.

— Чаго ж вы так позна прапучеце? — перапытала яна.

— От жа, пакуль наварты той бульбы, дык глядзі — і поўнач, — выхаві раён.

У Палацы культуры сельгасарцелі «Расія» Гродзенскага раёна адкрыты першы ў вобласці музей гісторыі калгаса. Экспанаты музея раскажваюць аб ўзлеце калгасніцкай у Кастрычніцкай рэвалюцыі, аб іх барацьбе за ўз'яўленне заходніх абласцей Беларусі ў адзінай Беларускай савецкай дзяржаве. Асобны стэнд прысвечаны ініцыятарам стварэння калгаса, перадавікам сельскагаспадарчай вытворчасці. Шырока адлюстраваны таксама рост арцелі за апошнія пяць год і перспектывы развіцця яе ў бягучым сямігаддзі.

На здымку: у музей гісторыі калгаса «Расія».

Фота А. Пераходзі. Фотатэхніка БЕЛТА.

зною адказала за ўсё Уліта Сяткова. — А ў вас хіба не так? — Паматаў, і я ў тую пару гэтака сама ўсю ноч валадоўлялася ды калю. — раскажала Яўменава. — Прызнацца, нават уцякла талы з фермы.

— Гітак і ў нас, — перабіла Марыя Украінка. — Божны месяц новыя людзі на ферме.

— Вось-вось. Але потым я вярнулася. Люблю гэтую работу. А цяпер у нас усім добра. Восьм гадзінам працуем у дзень, не больш.

Свіняркі і Мірон Біркуоў ажывіліся. Ім спадабалася шчырасць Яўменавай, і пятер кожны хацеў сказаць тое, што было ў яго на душы. Не дэла тое, каб паскардзіцца, а проста паздыцца думкамі, параіцца.

Хтосьці прапанаваў прайсціся па фермах. Агаф'я Іванаўна спадабалася жыццёваду будынку суседзяў, асабліва новы свінярнік.

— Дзіўна мне, таварышы, — звярнулася Яўменава да свіняркі. — Такія ўмовы, а вы толькі...

Яўменава мелася ўпійнуць іх за тое, што ў калгасе вельмі мала адкормлена свіней, але стрымалася і пачала раскажыць пра свой калгас. Пра тое, як летас перабудавалі свінярнік, як усталявалі простыя драўляныя аўтаналі і як стала лёгка працаваць. Яўменава паведаміла, што летас удохав з сярбавой Фэклай Мяньюкавай яны адкарылі больш 700 свіней. Свіняркі ківалі галовамі, зайдзросцілі. Агаф'я Іванаўна імкнулася падліць масла ў агоні.

— Колькі вы зарабляеце ў месці? — пыталася яна.

— Мала... Катейкі...

— І мы столькі атрымлівалі. А пятер мой сярэдні заробак — 900 рублёў у месці.

— Вось гэта грошы! — не ўтрымалася Ганна Аўсеева.

— А ці вы не можаце так працаваць? — звярнулася Яўменава. — Трэба больш патрабаваць ад праўлення. Прыязджаеце да нас, наглядзеце, як зрабілі мы. Гэта усім не дзівака, я шчыра кажу.

— Цяпер прыдзе, — падахпіў Мірон Біркуоў. — Вось як атрымаўся: пад бокам перадавы вольпіт, а мы сям у шатку. Так, Станіслаў Бонанавіч?

Партыйны сакратар сумеўся. Іму зрабілася крыху няёмка, бо і яго тут ёсць віна. Чаму ён не прапанаваў старшым калгаса Р. Гуціну ўз'яўліць у «XVIII парт'езде»? А цяпер вельмі ўздзіла Яўменава.

— Ой, я, пэўна, загаварыла тут усіх, а вам часу няма.

— Ды нічога... Пастаім, паслухаем, — за ўсё адказала Уліта Сяткова. — Усё роўна за поўнач тут быць.

— Чаму? — спытала Яўменава.

Сві

Мастацтва Галіны Уланавай

ДА 50-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ

Некалькі гадоў назад стаяў у Гарадзішчанскім клубе...

— Я па нашым месцы даўно новы клуб адгрукаў бы...

— Як гэта вы так хутка адгрукалі б. з чаго? — спыталі камсамольцы...

— З шпалабетону. Чудзі па такім будаўніцтве матэрыял? Калі хочаце, дапамагу...

Іван Афанасьевіч захапіў сваёй ідэяй гарадзішчанскую моладзь...

— Прадаў клуб нам патрэбен, — сказаў ён...

Горача ўзялася моладзь за новую справу. Сакратар камсамольскай арганізацыі...

Гарадзішчанскі калектыв мастацкай самадзейнасці выступіў з канцэртаў у суседніх брыгадах...

М. НАЗАРОВІЧ. Магілёўскі раён.

ПЕРШЫЯ КРОКІ Ў МУЗЫЦЫ

На шэсцьдзясят пятым кіламетры ад беларускай сталіцы па Магілёўскай шашы...

Усе творчыя работнікі музычнай школы рупліва выходзяць у сваіх выхаванцаў...

Побач з класам баяна, дзе вядзе ўрок педагог Ларыса Емельянаўна Бандарэнка...

— А вось тут у нас вучацца іграць на скрыпцы, — тлумачыць дырэктар школы Ларыса Васільеўна Алішкова...

Нам выдалася магчымасць пазнаёміцца з выпускніком школы Валерыем Туціным...

ЛІТАРАТУРНЫ РАНІШНІК

У памяшканні клуба фабрыкі імя Калініна (Мінск) адбыўся літаратурны ранішнік...

Даклад аб жыцці і творчасці выдатнага беларускага пісьменніка зрабіла загадчыца пераходнага фонду Мінскай гарадской бібліятэкі...

З прывітальнымі словамі да пісьменніка выступіў вучань 5 класа 21 сярэдняй школы Віця Макарэвіч...

Хай не прыдзеца ім ніколі Прабываць абразурой ў муры, Браць сякеры, каб сеч талочы, Браць жалезкі — пець аб явюлі, Браць рыдлёўку магілы рыць...

І таму такім бляжым душэйным бунтам маладога сына вее ад вершы «Вядзька». Вядзька не вярнуўся з вайны да сына, да сваёй жонкі-маці, ад чаго яе маладосць «глыбей завораваў маршчынам»...

У гэтым цыкле мы знайдзем і спеляны вішні, і куваціны аязялёк, і саланкі, і думкі, і вясны, маёвыя росы і г. т. Усё гэта носіць аднаго маладосці ў патаку штодзённага жыцця.

З цыкла «Падарожжа па Літве і Польшчы» трэба вылучыць верш «У замку Вітаўта». Дамо слова зноў таў аўтару:

Асерамі блакітнымі спавіты, Асерамі легендамі Тракай, І замак за равамі... Княжа Вітаўт, Мы да цябе ў гоці — сустракалі!

І ўсё ж такі, нягледзячы на высокую культуру вершаў, у Барудзіна назіраюцца часам спазванні, «аскарыкі». У вершы «Як захлінуўся ад радасці жаўранак» чытаем такія радкі:

Хачелася пацучы: «Смычок...» І крыкнуць радасна: «Тата!» Банькоўскім быў мне коням крок...

Усё ішло, ішло салдат... Пенарадасці, свежасці, лірычнай дэцільна, рэфінацыя вобразнага характару першы маладога паэта Рыгора Барудзіна. Яму ўвесь час спадарожнічае пацучы мур — розум і душа мастацтва. Такія дуршэўныя стыхія паэта, на нашу думку, гарыць аб тым, што ён ідзе правільнай дарогай.

Што датычыць матываў каханання, якія адбіваюць невялікае месца ў зборніку, яны пераважна носяць характар лірычна-эпічнага.

Іван Афанасьевіч захапіў сваёй ідэяй гарадзішчанскую моладзь...

— Як гэта вы так хутка адгрукалі б. з чаго? — спыталі камсамольцы...

— З шпалабетону. Чудзі па такім будаўніцтве матэрыял? Калі хочаце, дапамагу...

Іван Афанасьевіч захапіў сваёй ідэяй гарадзішчанскую моладзь...

— Прадаў клуб нам патрэбен, — сказаў ён...

Горача ўзялася моладзь за новую справу. Сакратар камсамольскай арганізацыі...

Гарадзішчанскі калектыв мастацкай самадзейнасці выступіў з канцэртаў у суседніх брыгадах...

М. НАЗАРОВІЧ. Магілёўскі раён.

На шэсцьдзясят пятым кіламетры ад беларускай сталіцы па Магілёўскай шашы...

Усе творчыя работнікі музычнай школы рупліва выходзяць у сваіх выхаванцаў...

Побач з класам баяна, дзе вядзе ўрок педагог Ларыса Емельянаўна Бандарэнка...

— А вось тут у нас вучацца іграць на скрыпцы, — тлумачыць дырэктар школы Ларыса Васільеўна Алішкова...

Нам выдалася магчымасць пазнаёміцца з выпускніком школы Валерыем Туціным...

У памяшканні клуба фабрыкі імя Калініна (Мінск) адбыўся літаратурны ранішнік...

Даклад аб жыцці і творчасці выдатнага беларускага пісьменніка зрабіла загадчыца пераходнага фонду Мінскай гарадской бібліятэкі...

З прывітальнымі словамі да пісьменніка выступіў вучань 5 класа 21 сярэдняй школы Віця Макарэвіч...

Хай не прыдзеца ім ніколі Прабываць абразурой ў муры, Браць сякеры, каб сеч талочы, Браць жалезкі — пець аб явюлі, Браць рыдлёўку магілы рыць...

І таму такім бляжым душэйным бунтам маладога сына вее ад вершы «Вядзька». Вядзька не вярнуўся з вайны да сына, да сваёй жонкі-маці, ад чаго яе маладосць «глыбей завораваў маршчынам»...

У гэтым цыкле мы знайдзем і спеляны вішні, і куваціны аязялёк, і саланкі, і думкі, і вясны, маёвыя росы і г. т. Усё гэта носіць аднаго маладосці ў патаку штодзённага жыцця.

З цыкла «Падарожжа па Літве і Польшчы» трэба вылучыць верш «У замку Вітаўта». Дамо слова зноў таў аўтару:

Асерамі блакітнымі спавіты, Асерамі легендамі Тракай, І замак за равамі... Княжа Вітаўт, Мы да цябе ў гоці — сустракалі!

І ўсё ж такі, нягледзячы на высокую культуру вершаў, у Барудзіна назіраюцца часам спазванні, «аскарыкі». У вершы «Як захлінуўся ад радасці жаўранак» чытаем такія радкі:

Хачелася пацучы: «Смычок...» І крыкнуць радасна: «Тата!» Банькоўскім быў мне коням крок...

Усё ішло, ішло салдат... Пенарадасці, свежасці, лірычнай дэцільна, рэфінацыя вобразнага характару першы маладога паэта Рыгора Барудзіна. Яму ўвесь час спадарожнічае пацучы мур — розум і душа мастацтва. Такія дуршэўныя стыхія паэта, на нашу думку, гарыць аб тым, што ён ідзе правільнай дарогай.

Што датычыць матываў каханання, якія адбіваюць невялікае месца ў зборніку, яны пераважна носяць характар лірычна-эпічнага.

Усё ішло, ішло салдат... Пенарадасці, свежасці, лірычнай дэцільна, рэфінацыя вобразнага характару першы маладога паэта Рыгора Барудзіна. Яму ўвесь час спадарожнічае пацучы мур — розум і душа мастацтва. Такія дуршэўныя стыхія паэта, на нашу думку, гарыць аб тым, што ён ідзе правільнай дарогай.

Мастацтва Галіны Уланавай

ДА 50-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ

Акадэмік Б. Асаф'еў пісаў пра Галіну Уланаву, што «выяўляе артыстычна рускага балета» ўзяла «рускае мастацтва харэаграфіі»...

Кампазітар С. Пракоф'еў, аўтар «Рамеа і Джульета», сцвярджаў, што Уланова — «тэні рускага балета»...

І пайшла моладзь у новы клуб. А калі настаўніцы маскоўскай школы А. Сырамалятава і Каназобка...

З рэцэнзіяў сусветнай калганскіх першых канцэрт вясковых артыстаў. Хор выканаў «Лясную песню», «Гуляю я», «Варшавянку» і інш.

Гарадзішчанскі калектыв мастацкай самадзейнасці выступіў з канцэртаў у суседніх брыгадах...

М. НАЗАРОВІЧ. Магілёўскі раён.

На шэсцьдзясят пятым кіламетры ад беларускай сталіцы па Магілёўскай шашы...

Усе творчыя работнікі музычнай школы рупліва выходзяць у сваіх выхаванцаў...

Побач з класам баяна, дзе вядзе ўрок педагог Ларыса Емельянаўна Бандарэнка...

— А вось тут у нас вучацца іграць на скрыпцы, — тлумачыць дырэктар школы Ларыса Васільеўна Алішкова...

Нам выдалася магчымасць пазнаёміцца з выпускніком школы Валерыем Туціным...

У памяшканні клуба фабрыкі імя Калініна (Мінск) адбыўся літаратурны ранішнік...

Даклад аб жыцці і творчасці выдатнага беларускага пісьменніка зрабіла загадчыца пераходнага фонду Мінскай гарадской бібліятэкі...

З прывітальнымі словамі да пісьменніка выступіў вучань 5 класа 21 сярэдняй школы Віця Макарэвіч...

Хай не прыдзеца ім ніколі Прабываць абразурой ў муры, Браць сякеры, каб сеч талочы, Браць жалезкі — пець аб явюлі, Браць рыдлёўку магілы рыць...

І таму такім бляжым душэйным бунтам маладога сына вее ад вершы «Вядзька». Вядзька не вярнуўся з вайны да сына, да сваёй жонкі-маці, ад чаго яе маладосць «глыбей завораваў маршчынам»...

У гэтым цыкле мы знайдзем і спеляны вішні, і куваціны аязялёк, і саланкі, і думкі, і вясны, маёвыя росы і г. т. Усё гэта носіць аднаго маладосці ў патаку штодзённага жыцця.

З цыкла «Падарожжа па Літве і Польшчы» трэба вылучыць верш «У замку Вітаўта». Дамо слова зноў таў аўтару:

Асерамі блакітнымі спавіты, Асерамі легендамі Тракай, І замак за равамі... Княжа Вітаўт, Мы да цябе ў гоці — сустракалі!

І ўсё ж такі, нягледзячы на высокую культуру вершаў, у Барудзіна назіраюцца часам спазванні, «аскарыкі». У вершы «Як захлінуўся ад радасці жаўранак» чытаем такія радкі:

Хачелася пацучы: «Смычок...» І крыкнуць радасна: «Тата!» Банькоўскім быў мне коням крок...

Усё ішло, ішло салдат... Пенарадасці, свежасці, лірычнай дэцільна, рэфінацыя вобразнага характару першы маладога паэта Рыгора Барудзіна. Яму ўвесь час спадарожнічае пацучы мур — розум і душа мастацтва. Такія дуршэўныя стыхія паэта, на нашу думку, гарыць аб тым, што ён ідзе правільнай дарогай.

Што датычыць матываў каханання, якія адбіваюць невялікае месца ў зборніку, яны пераважна носяць характар лірычна-эпічнага.

Усё ішло, ішло салдат... Пенарадасці, свежасці, лірычнай дэцільна, рэфінацыя вобразнага характару першы маладога паэта Рыгора Барудзіна. Яму ўвесь час спадарожнічае пацучы мур — розум і душа мастацтва. Такія дуршэўныя стыхія паэта, на нашу думку, гарыць аб тым, што ён ідзе правільнай дарогай.

Усё ішло, ішло салдат... Пенарадасці, свежасці, лірычнай дэцільна, рэфінацыя вобразнага характару першы маладога паэта Рыгора Барудзіна. Яму ўвесь час спадарожнічае пацучы мур — розум і душа мастацтва. Такія дуршэўныя стыхія паэта, на нашу думку, гарыць аб тым, што ён ідзе правільнай дарогай.

Мастацтва Галіны Уланавай

ДА 50-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ

Акадэмік Б. Асаф'еў пісаў пра Галіну Уланаву, што «выяўляе артыстычна рускага балета» ўзяла «рускае мастацтва харэаграфіі»...

Кампазітар С. Пракоф'еў, аўтар «Рамеа і Джульета», сцвярджаў, што Уланова — «тэні рускага балета»...

І пайшла моладзь у новы клуб. А калі настаўніцы маскоўскай школы А. Сырамалятава і Каназобка...

З рэцэнзіяў сусветнай калганскіх першых канцэрт вясковых артыстаў. Хор выканаў «Лясную песню», «Гуляю я», «Варшавянку» і інш.

Гарадзішчанскі калектыв мастацкай самадзейнасці выступіў з канцэртаў у суседніх брыгадах...

М. НАЗАРОВІЧ. Магілёўскі раён.

На шэсцьдзясят пятым кіламетры ад беларускай сталіцы па Магілёўскай шашы...

Усе творчыя работнікі музычнай школы рупліва выходзяць у сваіх выхаванцаў...

Побач з класам баяна, дзе вядзе ўрок педагог Ларыса Емельянаўна Бандарэнка...

— А вось тут у нас вучацца іграць на скрыпцы, — тлумачыць дырэктар школы Ларыса Васільеўна Алішкова...

Нам выдалася магчымасць пазнаёміцца з выпускніком школы Валерыем Туціным...

У памяшканні клуба фабрыкі імя Калініна (Мінск) адбыўся літаратурны ранішнік...

Даклад аб жыцці і творчасці выдатнага беларускага пісьменніка зрабіла загадчыца пераходнага фонду Мінскай гарадской бібліятэкі...

З прывітальнымі словамі да пісьменніка выступіў вучань 5 класа 21 сярэдняй школы Віця Макарэвіч...

Хай не прыдзеца ім ніколі Прабываць абразурой ў муры, Браць сякеры, каб сеч талочы, Браць жалезкі — пець аб явюлі, Браць рыдлёўку магілы рыць...

І таму такім бляжым душэйным бунтам маладога сына вее ад вершы «Вядзька». Вядзька не вярнуўся з вайны да сына, да сваёй жонкі-маці, ад чаго яе маладосць «глыбей завораваў маршчынам»...

У гэтым цыкле мы знайдзем і спеляны вішні, і куваціны аязялёк, і саланкі, і думкі, і вясны, маёвыя росы і г. т. Усё гэта носіць аднаго маладосці ў патаку штодзённага жыцця.

З цыкла «Падарожжа па Літве і Польшчы» трэба вылучыць верш «У замку Вітаўта». Дамо слова зноў таў аўтару:

Асерамі блакітнымі спавіты, Асерамі легендамі Тракай, І замак за равамі... Княжа Вітаўт, Мы да цябе ў гоці — сустракалі!

І ўсё ж такі, нягледзячы на высокую культуру вершаў, у Барудзіна назіраюцца часам спазванні, «аскарыкі». У вершы «Як захлінуўся ад радасці жаўранак» чытаем такія радкі:

Хачелася пацучы: «Смычок...» І крыкнуць радасна: «Тата!» Банькоўскім быў мне коням крок...

Усё ішло, ішло салдат... Пенарадасці, свежасці, лірычнай дэцільна, рэфінацыя вобразнага характару першы маладога паэта Рыгора Барудзіна. Яму ўвесь час спадарожнічае пацучы мур — розум і душа мастацтва. Такія дуршэўныя стыхія паэта, на нашу думку, гарыць аб тым, што ён ідзе правільнай дарогай.

Што датычыць матываў каханання, якія адбіваюць невялікае месца ў зборніку, яны пераважна носяць характар лірычна-эпічнага.

Усё ішло, ішло салдат... Пенарадасці, свежасці, лірычнай дэцільна, рэфінацыя вобразнага характару першы маладога паэта Рыгора Барудзіна. Яму ўвесь час спадарожнічае пацучы мур — розум і душа мастацтва. Такія дуршэўныя стыхія паэта, на нашу думку, гарыць аб тым, што ён ідзе правільнай дарогай.

Усё ішло, ішло салдат... Пенарадасці, свежасці, лірычнай дэцільна, рэфінацыя вобразнага характару першы маладога паэта Рыгора Барудзіна. Яму ўвесь час спадарожнічае пацучы мур — розум і душа мастацтва. Такія дуршэўныя стыхія паэта, на нашу думку, гарыць аб тым, што ён ідзе правільнай дарогай.

Пішучь бярэзінцы...

ДА 50-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ

Бярэзінская раённая газета «Сцяг Леніна» сістэматычна друкуе літаратурныя старонкі. Маладым аўтарам дадзена шырокая магчымасць...

І гэта добра, бо не ўсё, што атрымліваюць рэдакцыі рэспубліканскіх газет і часопісаў, можа быць надрукавана на іх старонках...

Вось чаму на літаратурных старонках «Сцяг Леніна», вакол якой ужо сфармаваліся сталы творцы калектыву, часта сустракаем знаёмыя імяны, бацьчыны, як у лютым, прагне іх росту аб тапанне на месцы, бацьчыны і добрыя бакі іх творчасці.

І ўсё гэта перададзена ў спектаклі з чужой музычнасцю і характаром рухаў класічнага танца, у стрыманых позах, з'яўляюцца з кранальнай мяккасцю пачынаюцца і танцавальнага малакога вобраза.

Галіну Уланаву мірнае добра ведаюць не толькі па яе выступленнях у Маскве і Ленінградзе, але і на імях і іншых.

Лаўрэат Ленінскай і Сталінскай прэміі, народная артыстка СССР Галіна Уланова, развіваючы выдатныя традыцыі рэалістычнага нацыянальнага рускага балета, адкрыла ў яго гісторыю новыя славутыя старонкі.

У выкананні душой артысткай галоўных партый балетаў Чайкоўскага дасягнута безакарнага гармоніі розуму і пачуцця, думкі і дзеяння, аднаго геналянага музыкі і яе пластичнага і эмацыянальнага выразнасці ў танцы. Артыстка не ілюструе музыку, а жыве яе філасофіяй, глыбокім розумам кампазітара аб велічын праблемаў жыцця і марак чалавека аб існасці. Музыка вызначае настроі балерыні і заўсёды дапамагае ёй знайсці належную харэаграфічную выразнасць.

«Калі на першых спектаклях «Лебядзінага возера», — пісала Галіна Сяргееўна, — я мала задумвалася над вобразам жанчыны-Лебяды, а таму ў танцы і не магло быць дастаткова выразнасці, дык паспелова, прыслухаўшыся да музыкі, я знаходзіла нейкія новыя танцавальныя нюансы.

У мяне нарадзальнае жаданне не проста добра і чыста выканана тую ці іншую вяршыню, а перадаць у танцы, у рухах, у позах свой настрой, выкліканы музыкой і зместам балета.

У «Лебядзінага возера» праз мелодыі праяўляюцца натуральнасць і прастату раскрыўся адухоўлены талент балерыні, вызначалася яе яркая і высакарная індывідуальнасць.

Натхнёным жыццём у вобразе і душэўнай грацыяй характэрны Аўрора («Спячая прыгажуня») і Мама («Шчаўкунчык») у выкананні Галіны Уланавай. Уланаваская рэалістычная натуральнасць і мастацкая прастата ў спалучэнні з глыбокім лірызмам і выразнай ідэянасцю сталі эстэтычнай праграмай савецкага шматнацыянальнага балета.

Высокае майстэрства савецкай харэаграфічнай школы акрыла артыстка і ў яе лепшай класічнай партыі Жызель у аднайменным балете Алана, да якога з выключнай пашанай стаяў Чайкоўскі.

У гэтым вобразе асабліва выразна вызначыліся пачынаючы індывідуальнасць балерыні, гармонія і лірызм яе танца, яго «квантытэнасць», графічна і скульптурна дакладнасць, «сулаўска» адухоўленасць, шчырая чалавечасць яе мастацтва. І, мабыць, самае важнае ў партыі, якая ведае ў мінулым такіх цудоўных выканаўцаў, як А. Паўлава, Т. Карсавіна, Е. Люком, што Уланова з выключнай чыстаасцю раскрыла жыццёвыя ідэі, аптымістычны дух творца.

З сапраўдным захапленнем сустрапа Галіна Уланова балеты савецкай кампазітараў С. Пракоф'ева, Б. Асаф'ева, Р. Гліера і іншых. Яна стала не толькі выдатнай выканаўцай галоўных партый у іх, але і стваром гэтых вобразнаў, чужай дарачытай балетмайстэраў і кампазітараў.

Як сведчыць вядомы дырэктар Вядлікага тэатра Саюза ССР Ю. Фабер, такіх балетак, як «Золушка», «Рамеа і Джульета», «Бахчысарайскі фантаз», «Медыя конік» і «Чырвоная кветка», «вытрымалі выпрабаванне часам, дзякуючы Уланавай». Гэта не гіпербола, калі ўлічыць, што выкананне галоўнай жаночай партыі ў харэаграфічным творы ў першую чаргу вызначае яго доспех аб індывідуальнасці.

Вобраз кітайскай артыстка Тэо Хоа, створаны Галінай Уланавай, вабым мяккай лірычнасцю, душэўным характарам, цэльнасцю і шчырасцю, нацыянальнай і эмацыянальнай выразнасцю пачынаюцца партыі. Ён хваляе пачынаючы пашану да савецкай маракі і палымінаў нявысказае да чужаземных і мясцовых ворагаў кітайскага народа, ідэям сацыялістычнага інтэрнацыяналізма.

Уланаваская Джульета па-сапраўднаму шчыра і шматліка шматліка і часцінай душэўнага свету, багачем эмоцыяў і думкі, высакароднасцю гуманістычных ідэяў, сцвярджаючым.

Уланаваская Джульета па-сапраўднаму шчыра і шматліка шматліка і часцінай душэўнага свету, багачем эмоцыяў і думкі, высакароднасцю гуманістычных ідэяў, сцвярджаючым.

Уланаваская Джульета па-сапраўднаму шчыра і шматліка шматліка і часцінай душэўнага свету, багачем эмоцыяў і думкі, высакароднасцю гуманістычных ідэяў, сцвярджаючым.

Уланаваская Джульета па-сапраўднаму шчыра і шматліка шматліка і часцінай душэўнага свету, багачем эмоцыяў і думкі, высакароднасцю гуманістычных ідэяў, сцвярджаючым.

Уланаваская Джульета па-сапраўднаму шчыра і шматліка шматліка і часцінай душэўнага свету, багачем эмоцыяў і думкі, высакароднасцю гуманістычных ідэяў, сцвярджаючым.

Уланаваская Джульета па-сапраўднаму шчыра і шматліка шматліка і часцінай душэўнага свету, багачем эмоцыяў і думкі, высакароднасцю гуманістычных ідэяў, сцвярджаючым.

Гартаючы даведнік...

Разгортваем невялікі даведнік, выдадзены Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архівам БССР у Магілёве. Восем кароткіх звесткі аб Полацкай настаўніцкай семінарыі: «Семінарыя з пачатковым мужчынскім прыёмом адкрыта 24 верасня 1872 г. 1 лістапада 1900 г. пры семінарыі зацверджана метрапалітанская станцыя, а ў 1910 г. — музей наглядных дапаможнікаў для настаўнікаў. 11 студзеня 1900 г. семінарыя прысвоена назва «Культурна-адукацыйна-педагагічна-агаспадарчая» ў памяць героя Айчыннай вайны 1812 г. генерала Кулябіна... Пастановай Народнага камітэта асцвята ад 9 ліпеня 1919 г. рэарганізавана ў Полацкія пастаятныя педагагічныя курсы».

Далей ідуць звесткі аб Рагачоўскай настаўніцкай семінарыі, Горакім земляробчым інстытуце, Магілёўскай цэнтральнай фельчарска-акушарскай школе, Віцебскім рэальным вучылішчам і іншых культурна-асветных устаноў.

Перагартваючы старонкі даведніка, пераконаемся, што добрую справу зрабілі супрацоўнікі буйнейшага сховішча дакументальных матэрыялаў рэспублікі, якія асноўна да гісторыі беларускага народа XVIII — XX ст.ст. У архіве захоўваюцца матэрыялы, якія набіраліся ў працэсе дзейнасці губернанкі, павятовага, валасных органаў кіравання, гаспадарча-эканамічных, культурна-асветных і іншых устаноў Полацкай, Віцебскай, Магілёўскай губерняў. Усе фонды архіва ўяўляюць вялікую цікавасць для вывучэння гісторыі, эканомікі, асветы, культуры беларускага народа.

Даведнік, які выйшаў з друку, знаёміць са складаным дакументальным матэрыялам архіва. Сярод іх фонды мясцовых органаў дзяржаўнага кіравання, органаў судовай і пракуратуры, ваенных устаноў.

Так, напрыклад, мы даведваемся, што Віцебскі губернанкі апынуўся рабочым камітэтам для загадвання работ на правядзенню дарожна-шахэйных работ у Віцебскай, Магілёўскай і Смаленскай губернях быў арганізаваны ў 1834 г.

Матэрыялы фонду мясцовых органаў дзяржаўнага кіравання прывіваюць святло на ход сялянскага паўстання 1863 г. Вядома, што апошні час некаторыя даследчыкі выказваюць сумнівы, быццам сяляне Віцебскай і Магілёўскай губерняў не прымалі ўдзелу ў паўстанні 1863 г. Але архіўныя дакументы сведчаць аб іншым. Так, фонд 1528 мае ў сваёй Міністэрства ўнутраных спраў аб спыненні штрафаў з памешчыкаў за ўдзел мясцінскіх людзей у паўстанні 1863 г. аб мерах пакарання ўдзельнікаў паўстання. Матэрыялы 3-га фонду паказваюць, што ў маі 1863 г. павы Магілёўскім губернатараў

Нарысы аб будоўлях сямігодкі

Днямі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшаў з друку нарыс І. Новіка «Побая сябры». Нарыс знаёміць з будоўлямі буйнейшага прадпрыемства сталіцы — завода аўтаматных ліній.

У гэтым годзе намечана выдасць восем нарысамі, прысвечаным будоўлям сямігодкі. Свае нарысы прапанаваў выдавецтву пісьменнік С. Грахоўскі, Ул. Дадзімаў, майстар трактарнага завода А. Казлоў.

Артyst з братняй рэспублікі

У Беларускім тэатры оперы і балету адбыліся выступленні саліста балету Бакинскага опернага тэатра М. Крассоўскага. Ён прыняў удзел у двух спектаклях. У балете П. Чайкоўскага «Лебядзінае возера» М. Крассоўскі выканаў партыю Зіфрыда, у балете Л. Мінкуса «Дон-Кіхот» — партыю Базіля.

Міняючы сцэну выступленне артыста з братняга Азербайджана.

былі створаны следчыя камісіі як назвычайныя органы для вывядзення дэманіна над удзельнікамі паўстання. А матэрыялы фонду 1583 (шыркулы Віцебскага губернатара) гавораць аб аб'яўленні на ваенным становішчы Дрыценскага павята, аб пошуках асоб і спяганні кантрыбуцый з жыхароў, якія прымалі ўдзел у паўстанні 1863 г.

Вялікую цікавасць уяўляюць фонды гаспадарча-эканамічных устаноў. Так, напрыклад, мы даведваемся аб гісторыі Добрушскай папяровай фабрыкі, якая была адкрыта 22 кастрычніка 1877 г. Мала хто ведае, што Віцебская губернанкі друкарня была адкрыта ў 1833 г. У ёй друкаваліся бланкі для прысутных месц, «Губернанскія ведамасці», агляды аб стане губерні. Друкарня нацыяналізавана пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Неацэнную паслугу даследчыкам і пісьменнікам аказваюць фонды грамадскіх устаноў. Справа 536 і 657 сведчаць аб выступленнях сялян Віцебскай губерні супраць памешчыкаў, цяжкім становішчам памешчыцкіх і казенных сялян у Полацкім павяце, хваробах і смерці сялян ад голаду.

Даведнік, выдадзены Цэнтральным гістарычным архівам БССР у Магілёве, вельмі карысны. Ён дапаможа гісторыкам у напісанні работ аб ролі краі, а пісьменнікам — у стварэнні новых гістарычных твораў.

І. ГАРПЕНІК.

Служачыя рэйсцэнтра Чэрвень Мінскай вобласці арганізавалі харавы калектыў мастацкай самадзейнасці. У ім каля 30 удзельнікаў. Многія з іх зарэкамендалі сябе добрымі спевачкамі. У рэпертуары калектыву — песні савецкіх кампазітараў, беларускія і рускія народныя песні. На здымку: харавы калектыў служачых рэйсцэнтра Чэрвень. Фота У. Крука.

НОЧ ПЕРАД ВЫСТУПЛЕННЕМ

(З успамінаў пра К. С. Заслонава)

— Ваш пропуск? — спыніў мяне ўваход у будынак маладыя мужчыны з аўтаматам у руках. Я паказаў дакументы.

— Патрэбны пропуск, таварыш, — сказаў вартавы і перагарадзіў мне дарогу.

— Тады выклічце Кастанціна Сяргеевіча Заслонава.

— У гэты час праз праходную праходзіў невысокі, але плячэсты загарады чалавек з імклівым вальвым поглядам. Я адразу не пазнаў яго. Гэта пратываляла імгненне. Вочы, голас. Хіба яны маглі змяніцца? Вядома, не.

— Чым магу служыць? — запытаў Заслонаў.

— Я з ваеннай газеты, Кастанцін Сяргеевіч.

Мы ўвайшлі ў будынак. Набліжаўся вечар. Вочы былі завешаны цёмнымі маскіраванымі штурмамі і ў пакоі гарала электрычнае святло, праўда, не зусім яркае, але яго дазваляла бачыць твары. Партызаны адпачывалі на падлозе, хто, падслышны ватуку пад галаву, ляжаў. На лінію былі прызначаны пераход праз лінію фронту, і гэта была апошняя ноч на Вялікай зямлі. Хлопчын наперадзе быў цяжка, поўная выпрабавання дарога і людзям трэба было добра адпачыцца, ніхто не спаў. Калі ўвайшоў Заслонаў, яго адразу ж акружылі.

— Усё ў парадку, адпачывайце, — голасна сказаў ён, і партызаны разыйшліся.

Ужо некалькі разоў па розных прычынах адкладваўся пераход праз лінію фронту. «Усё ў парадку» ў вуснах Заслонава і азначала, што гэта апошняя ноч на Вялікай зямлі, а заўтра раніцай у паход. Людзям не спалася. Партызаны крэху паціскалі і тут жа на падлозе далі месца Заслонаву. Ён, як і іншыя, зняў ватуку і пасля яе ляжаў спаць. Разгаварыліся.

Газеты часта пісалі пра аршанскіх

чыгуначнікаў, пра тэ. Я напоўніў Кастанціну Сяргеевічу аб гэтым.

— Пісалі, пісалі. Скарыдзіла нельга. Ды і пісаць было аб чым. Старанна працаваў людзі.

— Патрэбны пропуск, таварыш, — сказаў вартавы і перагарадзіў мне дарогу.

— Тады выклічце Кастанціна Сяргеевіча Заслонава.

— У гэты час праз праходную праходзіў невысокі, але плячэсты загарады чалавек з імклівым вальвым поглядам. Я адразу не пазнаў яго. Гэта пратываляла імгненне. Вочы, голас. Хіба яны маглі змяніцца? Вядома, не.

— Чым магу служыць? — запытаў Заслонаў.

— Я з ваеннай газеты, Кастанцін Сяргеевіч.

І чыгуначнікі з неспрытоеным хваляваннем успаміналі якія-небудзь эпизоды з нядаўняга працоўнага жыцця. Хтосьці наагулолася заспяваў песню «Любімы горад». Зявалу таксама ціха, наагулолася, падтрымалі. Така звычайная і добра знаёмая песня на гэты раз гучала з нейкай асаблівай кранальнай пранікнёнасцю. «Любімы горад!... У кожнага ёсць свой любімы горад: у адных — Смаленск, у другіх — Мінск. У людзей, якія спявалі гэтую песню, быў свой любімы горад — Орша.

Заслонаў крэху гучней, каб песня не заглушала слоў, раскаваў мяне пра апошні дні Оршы, пра тое, як раптоўна замір шумны вузел і з Мінска на Маскву ў звычайны час перасталі праходзіць цягнікі.

Заслонаў раскаваў наагулолася, а песня пра любімы горад раздалася ўсё гучней і гучней. Кастанцін Сяргеевіч, акідаючы ласкавым, бацькоўскім поглядам баяных сяброў, змоўк. Калі партызаны даведліся, што ў Заслонавым гутарыць журналіст-мачаніна, да нас падыйшлі мае землякі. Кастанцін Сяргеевіч добра ведаў Мінск, неаднаразова бываў ў сталіцы рэспублікі і з горачка сказаў:

— Мінск гітлераўцы спалілі, мы будзем помсціць за гэты цудоўны горад.

Ужо даўно за вокнамі будынка была ноч, а ніхто з партызан і не думаў спаць. Не спаў і сам Заслонаў. Спявалі пра любімы горад, пра Кацюшу, пра Дняпро, што раве і стогне. Хто не спяваў, ціха гутарылі паміж

собой, а некаторыя, падклаўшы рукі пад галаву замест падшукі, пра нешта летуценна марылі. Наперадзе былі цяжкасці, самыя непрадбачаныя, самыя грозныя, бо ішлі ў масціны, што былі бліжэй за ўсё да сарца, ішлі пад Оршу, але небяспечна не пахла людзей. Таму так бацьбра выглядалі партызаны, таму так упэўнена ліліся іх песні.

Многіх з тых, хто зараз накіроўваўся ў тым, Заслонаў ведаў яшчэ да вайны, працаваў з ім. Іншыя хоць і не ведалі раёнаў, але таксама верулі ім безмежна, бо яны ішлі па загаду свайго сэрца.

Да світанга заставалася мала часу. Трэба было адпачыцца, наараць свежых сіл. Бо ўжо ў першыя гадыны чакаў найбольшы крок — перасекчы (калі спатрэбілася б, то і са зброй і калі) лінію фронту... Песня і размовы сціхлі. Я напарціў дазволу ў Заслонава і тут жа разам з усімі ўладкаваўся на кароткі начле. Спалі ў тую ноч не больш доўж — трох гадыны.

Праводзіць заслонаўцаў у баявую дарогу прыйшлі прадстаўнікі ЦК КПБ, Смаленскага абкома партыі, камандаваная і палітупраўдленія фронту... Партызаны зноў пераглядаць рэчывы мяшкі, праціраючы і змазваючы зброю. Апошні спакійны гадыны. А там буры. І наасцярабурма ідуць упэўнена і непахісна...

Партызаны хутка пакідаюць будынак. Заслонаў выходзіць апошнім і акідае развітальным позіркам апошні значны прыгук на Вялікай зямлі. «Нічога не забылі? — у думках пытае ў сябе. — Не, усё ў парадку!» А ля будынка ўжо стаіць машына. Яны дазваджаюць да лініі фронту. Заслонаў па-братерску развітваецца з тымі, хто праходзіў іх, садзіцца апошнім у кабінку да шафера — і ў дарогу.

Верны сын беларускага народа Кастанцін Заслонаў праславіў свой народ, Радзіму смелымі ратнымі дзвігамі. Яго светлае імя палыманага патрыёта назаводы застанецца ў памяці нашага народа.

Яфім САДОЎСКІ.

ГАСПАДАРЦЬ НАРОД — КВІТНЕЕ КУЛЬТУРА

Албанскі народ — адзін са старажытных народаў Еўропы. Яго прыгаталі рымскія легіянеры, туркі, анжычары, грэчаскія, аўстра-венгерскія манархісты, французскія, італьянскія і нямецкія захопнікі.

Не даўна, што Албанія спакон веку была беднай краінай. Яна не мела прамысловасці, сельская гаспадарка была ў заняпадзе. 85 працэнтаў насельніцтва не ўмела чытаць, пісаць. У 1939 г. у Албаніі было ўсяго 663 школы з 800 настаўнікамі і ні адной вышэйшай навучальнай установы, тады як у 1 500 000 чэркваў і мячэцей служыла больш трох тысяч свяшчэннікаў. За гэты час, паводле выказаўнай вялікага албанскага паэта Мігені, «слезы і пот ліліся пад бізуню інашэзнымі народаў», калі «ямыла была чорнай ад горкага гора». Рэжым пралілі албанцы, каб выравацца да святла, да свабоды.

Толькі сусветна-гістарычная перамога Савецкага Саюза ў другой сусветнай вайне пад германскім імперыялізмам і яго сатэлітамі дазволіла працоўным Албаніі 29 лістапада 1944 г. назаводы вызваліцца ад прыгнёту ўнутранай рэакцыі і інашэзным каланізатарам. 11 студзеня 1946 г. Албанія была абвешчана Народнай рэспублікай.

Працягнуў больш 15 год са дня вызвалення краіны. Гэта юнакці ўзрост нават у жыцці чалавека, тым больш — невялікі тэрмін у гісторыі дзяржавы. Працоўныя Албаніі паказалі, якіх велізарных поспехаў можна дасягнуць і за такі кароткі час, калі ўлада належыць народу. У краіне адбылася культурная рэвалюцыя. За гады народнай улады ў Албаніі зроблена столькі, чаго не дамогся албанскі народ на працягу больш 150 год.

У Албаніі цяпер 2 700 школ, больш 9 000 настаўнікаў. У Тыране адкрыты першы ў краіне ўніверсітэт з пяці факультэтамі, дзе навукачаца 4 000 студэнтаў. Адкрыты вышэйшы сельскагаспадарчы інстытут і два педагагічныя. Многія албанскія студэнты вучацца ў Савецкім Саюзе і краінах народнай дэмакратыі. Наогул у краіне вучыцца кожны шосты чалавек! За гэты час падрыхтаваны тысячы спецыялістаў. Толькі на адным тэкстыльным камбінаце імя Сталіна ў Тыране працуе больш інжынераў, чым іх было ва ўсёй дзяржавы Албаніі.

Народ Албаніі — сапраўдны гаспадар духоўных каштоўнасцей. Калі да вызвалення ў краіне не было ні адной прафесійнай тэатральнай трупы, ні аднаго тэатра, кіно, то цяпер працуе 16 тэатраў, сярод якіх

Тэатр оперы і балету, чатыры драматычныя, 9 прафесійных тэатраў. Тэатр лялек, ансамбль народнай песні, кінастудыя «Новая Албанія», сотні рабочых клубаў, дамоў культуры, бібліятэк, чырвоных куткоў і г. д.

На сцэнах тэатраў пастаўлены дзесяткі твораў класічнай драматургіі — «Атала» Шэкспіра, «Рэвізор» Гоголя, «Навалыніца» Астроўскага. Пяцка пералічыць усе савецкія п'есы, якія пастаўлены ў Албаніі. Асабліва глыбокае ўражанне на глядачоў пакінула «Крамлёўскія кураты» М. Пагодзіна, «Платон Крачэт» А. Карнейчука і інш. На сцэне Тэатра оперы і балету ў Тыране пастаўлены класічныя творы Чайкоўскага і Вердзі, Гініні і Расіні, Сметані і Даніэлі і інш. Многія майстры сцэны Албаніі вядомыя ў раздзе краіны Еўропы і Азіі.

Вялікіх поспехаў дасягнула і літаратура. Імёны албанскіх пісьменнікаў Наіма Фрашэры, заснавальніка албанскай літаратуры, Антона Чака Чавоні, Нпрэ М'еда, Мігені сталі вядомыя далёка за межамі краіны. Па шляху сацыялістычнага рэалізму развіваецца новая албанская літаратура. За гады народнай улады пісьменнікі Албаніі стварылі многія мастацкія творы, якія атрымалі шырокае папулярнасць у чытачоў. Кніга ў сацыялістычнай Албаніі стала самым блізкім сябрам і дарэчыкам працоўных. За гады народнай улады выдана больш 100 кніг, чым за папярэдні 500 год, пачытачы з моманту надрукавання першай албанскай кнігі. Працоўныя Албаніі чытаюць на роднай мове класічныя творы Тагстага і Балзака, Гэта і Байрана, Пашкіна і Шылера, Лермантава і Гейна, Маякоўскага і Шалахава і інш.

Народная ўлада і Партыя прапы штудыёзна кваліфікавалі аб развіцці культуры нацыянальнай па форме, сацыялістычнай па зместу. Дзяржава штогод адпускае на культурныя патрэбы столькі сродкаў, колькі было выкарыстана на гэтыя мэты ў старой Албаніі, прыкладна, за 21 год.

Новая албанская культура стала баявой зброй ўмацавання народна-дэмакратычнага ладу, пабудовы сацыялізму.

11 студзеня албанскі народ адзначае свай нацыянальнае свята — Дзень абвешчання Рэспублікі. Савецкія людзі, радуючыся здыбкам братняга народа, пасылаюць сваім сябрам найлепшыя пажаданні дасягнуць новых поспехаў у пабудове сацыялістычнага ладу.

Е. БЯЗРОДНЫ.

СУСТРЭЧЫ З ЧЫТАЧАМІ

Малалезчанскі гарадскі аддзел культуры і абласное літб'ядненне арганізавалі сустрэчы маладых пісьменнікаў Н. Кісліка, Л. Прокшы, Ул. Варно, Я. Абрамовіча і іншых з рабочымі паравозага аэра, фабрыкі гармонікаў, швейнай фабрыкі, вучылішча школы горада.

Малалезчанскія літаратуры выступілі ў чытаннем новых твораў. Адказны сакратар рэдакцыі часопіса «Нёман» П. Папоў раскаваў прысутным аб творчых планах часопіса на 1960 год.

* * *

Кінатэатр «Перамога» і дзіцячая бібліятэка Ленінскага раёна г. Мінска

праваў кавярэцкую юных чытачоў па кнізе «Дрэва дружбы» Ю. Багуншчыка.

Кароткае ўступнае слова зрабіў малады кавярэц Ул. Бойка. Затым выступілі ўдзельнікі кавярэцкіх вучы школ сталіцы А. Бабынскі, Л. Фяско, О. Сяргей і іншыя. Яны падзяліліся ўражаннямі, выказалі многа заваў. У заключэнне выступіў аўтар кнігі Ю. Багуншчык і падзякаваў маленькім чытачам за шчырую размову, раскаваў пра свае творчыя задумкі.

ПРЭМЕРА СПЕКТАКЛЯ

Гэтымі днямі Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы паказаў п'есу братаў Тарчэн «Між чыткай ад ночы». Пастаўшчык спектакля ажыццявіў рэжысёр Л. Радзюка.

У спектаклі прымалі ўдзел артысты Л. Радзюка, Я. Шаціла, Р. Кашальнік, В. Краўцоў, М. Яромска, Г. Маркіна і іншыя. Новы спектакль цэлага сустрэлі глядачы.

У спектаклі прымалі ўдзел артысты Л. Радзюка, Я. Шаціла, Р. Кашальнік, В. Краўцоў, М. Яромска, Г. Маркіна і іншыя. Новы спектакль цэлага сустрэлі глядачы.

П Е Р А М О Г А

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

ты момант! Ён бы схваціў Ляпіна за горла і патрабаваў бы ад яго адказу, кінуў бы ў ненавісны пультыгубы твар сваіх круадных і горкіх слоў. «Дзе ж ты гніда цяпер? Што ён там робіць у лесе?»

Ён хацеў ведаць гэта і разумець, што ніякая сіла не здолее прымусяць яго павярнуць назад, прыняць нейкія захавы, каб зноў апынуцца на тым жа самым месцы. І ад усведамлення свай бяспадзёжнасці заскрыгала зубамі. «Чорт з табой! Гінь у тэйсе!» На нейкае імгненне абудзілася жаласлівасць, але яна адразу знікла, саступіўшы месца думкам, якія крэху развесялі яго. «Там і дваццаці кіламетраў няма да станцыі. Няхай бажыць цяпер у сваю Апану!»

Неўзабаве прышліся зноў спыніцца, бо ў правай фарты перагарала ляпачка. Ён доўга шукаў запасную, але яе знайшоў яе. «Ну што ж, паседзь з адной...» Каб гэта здарылася раней, ён паспеў бы заўважыць, што добра ўежжаная дарожная каліна павярнула даўно ў тэйну, на абезд.

За параваткай жоўты прамень фары выраў са зморку чорны правад на дарозе, і Каваль ледзь паспеў затармазіць. Не знімаючы рукі з томзаза, ён нахіліўся наперад, амаль уперся носам у наўскасых пастаўленае параднае шкло. Абаранак сіснучу яго грудзі. «Мост зламаў! Чорт! Мабшы, не праездзіць...» Ён вылез з машыны, агледзеў раскіданую дошку, пахучаў патыліцу. «Трэба аб'езду шукаць... Недазе ж ішлі машыны...»

На пошукі пайшло неспазвадана шмат часу. Каваль аб'езду ўзбочыну, прыгладзючыся за кожнай ярыноўскай, і толькі потым, калі згубіў ўжо надале, убачыў злева ад моста стары рубчысты следнік ад колаў, які амаль схаваны пакатай снегавой наваей, ішоў на Узгорчаты, у напльвах, лед. Метраў праз нейкіх сто следнік знік, нібыта праваліўся пад лед. Шукаючы яго, Каваль выйшоў усё вакол. Следнік не было, «Трэба праехаць ніжэй, дзе бераг невысокі. Там зручней узышча і выбрацца на дарогу...»

Інаша вяртацца не было. Дакладней, ён не знайшоў яго і аспірожна з'ехаў на лед. Праз такія-не матора было чужыя, які шыпчылі колы, расціраючы шчыры сніг. Раттам гучна, быццам разраваўся снарад, трэснуў лед; грукачы нахіліўся, і Каваль ледзь паспеў выскачыць. Тое, што ён убачыў,

крыху супакоіла яго: машына не правалілася пад лед, а толькі асела ў чорны правад. «Трэба змецьці, ці глыбока...» Каваль доўгі ўвайшоў на паўметра ў глыбіню і моцна ўперся ў нешта цвёрдае. «А калі памерыць крэху ніжэй? А калі далей?» З глыбіні ішлі ўсё тым жа глукі гукі: дошка тыкала ў нешта цвёрдае. «Гэта даўны лед! Восем тысяч знік следнік! Тут ужо нехта сядзеў. Вуны ж патрушчана ўсё. Небяспечнае месца! Выключыў святло. Трэба берагчы акумулятар. Лепш паходна зраблю...»

Анучка, змочаная бензінам, успыхнула ярка, адваваючы ўначы шырокае жоўтае кола. Непадалёку гучылі абрысы зламанага моста. Далей за ім была блявая сцяна тайгі і крайчым цёмнага неба з бліскучымі колкімі зоркамі. Цішыня. Задаквалы і трывожны спалох. Мароз заўваў пад расшпільны кажух. «Тут нічога табе не дапаможа!» Ад гэтай думкі адчуванне адзіночцы ўзмацнілася і рабілася ішч халадзей. Разам з тым нарадзілася прага дзейнічаць, не сядзець на месцы, з'явілася нават нейкая філосафская разважлівасць. «Хто вінаваты, што запозў ў гэтую прорву? Сам! Там трэба самому і выбрацца. Правад гэты не такі і страшны. Можна дошка з моста ў яміну закінуць...»

Ад гэтай думкі ён нават павесялеў. Цяпер перад ім была ўжо моста, да якой трэба імкнуцца. Узаяўся цягчы з моста дошку і перастаў заўважыць час. Дошкі былі цяжкія. Часам яму здавалася, што праце ён ужо гадыны са лье. (Трэба ж яму было зачыць гадзініцу ў гэты дзень!) Ён паспрабаваў вылічыць час па згаражэнні паходні, але агоны выскокваў бензін хутка, і цяжка было вызначыць, за колькі хвілін бляншанка робіцца пустой. Стаміўшыся, ён сеў на падножку.

Зыбока поўныя паходні павольна гайдалася. Справа і злева расплываліся няроўныя шэрыя абрысы берагоў. «Калі я ўзборуся туды — справа будзе вырашана...» Ён падаў пра гэта і пацужу за спіню неспазвадана шмат; прыслухаўся, узняўся, адышоўся ад машыны, узняў факел над галавой. Начны зморк было цяжка адолець. З чорнага туману выплываў падарозны шорат, здавалася, там, у цэпры, сярод сцягоў, рысца нехта вялікі і цяжка дошка. Ён узняў факел вышэй. Нікога! Снежная роўнядзь знікала адразу ж за светлым колам бачнасці. А туман, які жывы, выплываў за-за гэтага кола, гайдаўся і ўсё поўз і поўз, быц-

цам там, за мяжой яго, быў не снег, а вярэлася нешта ў вялікім каялку, з якога раптоўна з'явіўся накруўку. Ён ударыў валежкам снегавым гурбкі ля дарогі. З-пад «снегу» цёмным струменчыкам пабегла вада.

Толькі цяпер ён заўважыў, што з пралому ахутаная парай, таксама паўзе вада, падобая на машынае масла. Чорная бліскачца вада! Пара ахутаная вада, і па спіне ад гэтага дошку паўзлі неспрытныя дрэжыкі. У памяці ажылі чутныя рэалі апаляваны пра тое, які гінучы людзі, якіх спаткала на праце змова паводка. «Што ж рабіць? Бегчы? Куды? Калі вакол вада! Дурань, во дурань, палячце, не агледзеўшы... Машына можа прапесці. І каго вінаваты? Нема каго! Чаму няма? Сам вінаваты. Трэба было хоць нейкі розум мець, а не лезці нямаледама куды...»

Каваль забраўся ў кузаў, сеў і пацужу глядзець у бок моста, чаканючы, што адтуль прыдзе дапамога. Ён ведаў, што рэдка холадны машыны па гэтай дарозе, і ўсё ж стараўся пераканані сябе, што нехта прыдзе на вырчук. «А ўвогуле, хто прыдзе? Калі дарога няезджаная... Збадуўзіў. Але дзе?»

Факел згасаў; замест жывога поўнага, улізе на снегавым гурбку, цяпер трымцела даўгатая чырвоная стужка: яна то ўсплывала, то знікала зусім. Цемра зрабілася густой, чэ, злавалася, можна было абмацаць рукамі. Каваль адчуў стомленасць. Але яна неак хутка прайшла. Зрабілася цёпла, і прыйшлі бескаляпныя думкі, ад якіх рабілася яшчэ больш утульна. «Навоншта ўвогуле спатрэбілася мне лезці ў гэтыя месцы, самому дабу на рогі? Марозы. Тайга! Трэба кіннуць усё і ехаць дамоў. Праца і там знойдзецца... Забраць з сабой Паліну. Пабудуваць хату... Восем Чумак пра тое штодзень гаворыць — трэба будавацца! Пацхнуць... А калі Паліна не згодзіцца? Нельга без яе Нельга? Так, без яе прападзець! Як гэта Ста-еў казаў?.. А без веры і праўды кампас той не працуе...» Кампас? А навоншта яму кампас? Не, без кампасу зрыўна. А з кампасам што?.. З кампасам дарогу знойдзеш праз любое тайгу!..

Доўгая стужка згасавой паходні раптам ператварылася ў стужку вялікага кампаса. Каваль адчуў, што ў яго руках цяпер ёсць магучы сілы прыбор, з якім нідзе не забудзіш, нідзе не прападзець... Гэты кампас прывадзе яго да сяброў! Ён пачаў цяпер думаць пра іх са шкадаваннем і чуласцю, якой да гэтага не ведаў. «Эх, каб хто быў цяпер побач з ім! Ну, хоць бы Чумак! Ён, па сут-

насці, добры чалавек. Навоншта толькі я дакучаў яму сваімі жартам! Чумак жа мяне каікаў нават да Чорнага мора. У Апану!.. Не, Чумак гэта не казаў! А хто ж?»

На нейкае імгненне выплыў з памяці вясёлы твар, бародаўка на шычы і брудная адбітка палца на шыклянцы з гарэшка. «Лашціні! Ён казаў!» Гэтая думка прамільнула ў затуманенай яго галаве, але Каваль здрыгануўся, адчуўшы амаль фізічны боль у сэрцы. Адрозна ясна, да самых драбінч, прыгадаваў усё, што адбылося ў лесе. «Значыцца, я тут змерзну, і праўда застанецца на яго бачу; што зачота, тое скажа. І яму — павярці! Бо мяне не будзе! Не, гэтак не павіна быць! На праце ж спазваўся... Памятаець, Паліна так і сказала: «Я спазваўся на цябе...» А ты што робіш? Машыну ў яміну пасадзіў і адпачываеш... Га? Завоўз машыну і выбраўся адолю. Зубамі грыз! Чынеш? Вады ён баіцца!.. Ах, ножкі падмоцны, дарагі Патро!.. Ты ўвогуле ўсёго баішся. Нават Паліна скажаць не можаш, што павінен казаць жанчыне сумленны і сталы чалавек. Але цяпер ты пойдзеш... Чынеш? Уставай і ідзі! Ну, уставай!»

Ён адчуў нейкую адарванасць ад сапраўднасці, самога сабе ўспрымаў, які некую другую істоту, якой можна загадваць. Яму здавалася, што са зморку на яго глядзюць вочы Паліны — класцілыя, ласкавыя, і цяжка кожнай уладчы яго на даўнае, а яшчэ больш лавася і зярэў. Хістаючыся, ледзь узымаючы ногі, Каваль цягнуў дошку і шпатаў, абізваючы шчыра непаслухмяныя гучы. «Толькі наперад! Назад мне дарогі няма!» Пад вялікімі хвіламі і знікала вада, нібыта ў вялізным вядры размешвалі патрушчанае шкло.

Заваліўшы яміну